

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування

Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Логопедична допомога дітям зі складними (комплексними) порушеннями розвитку

053 Психологія

Розробники

Завідувач кафедри соціальної роботи,
управління і педагогіки

Завідувач кафедри психології

Гарант освітньої програми

Директор ННІПУА

В.о. директора НН ІПО

В.о. Директора ННМІ

Начальник НМВ

Савінова Н.В.

Кузнецова О.А.

Лисенкова І.П.

Миропольцева Н.І.

Ємельянов В. М.

Зуб К.М.

Терентьєва Н.О.

Шкірчак С. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Логопедична допомога дітям зі складними (комплексними) порушеннями розвитку	
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Психологія	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	вибіркова дисципліна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2023 -2024	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	заочна форма
	2	15,16
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: лекції семінарські заняття (практичні) годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	8 год. лекції 36 год. семінарські 46 год. самост. роб. студентів	4 год. 12 год. 134 год.
Відсоток аудиторного навантаження	48 %	11%
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів:

Навчальна дисципліна «Логопедична допомога дітям зі складними (комплексними) порушеннями розвитку» є вибірковою складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістр зі спеціальності 053 Психологія і передбачає вивчення теоретико-методичних основ практичного психокорекційного й логопедичного супроводу осіб з ООП.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Логопедична допомога дітям зі складними (комплексними) порушеннями розвитку» є – формування у студентів цілісної системи знань про диференціальну діагностику порушень мовленнєвої діяльності, психофізичного розвитку дитини з ООП, класифікації мовленнєвих порушень, складних комплексних порушень розвитку дітей з ООП, їх практичне використання, розуміння структури та спрямованості індивідуальних психокорекційних і логокорекційних програм для дітей різних нозологічних груп.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Отримати знання щодо класифікації складних комплексних порушень розвитку дитини з ООП, порушень мовленнєвої діяльності;

Використовувати критерії диференціальної діагностики порушень психофізичного розвитку та мовленнєвої діяльності дітей із ООП при здійсненні комплексної оцінки їх психофізичного розвитку.

Вміти аналізувати клінічні прояви складних комплексних порушень психофізичного та мовленнєвого розвитку у дітей різних нозологічних груп.

Розширити бачення щодо основних напрямків психокорекційної та логокорекційної допомоги за сучасними традиційними корекційними методиками й інноваційними технологіями.

Застосовувати в практичній, консультативній діяльності інноваційні технології психокорекційного й логопедичного супроводу дітей з ООП різних нозологічних груп.

Отримати набір практичних умінь і навичок для здійснення комплексної оцінки психічного й мовленнєвого розвитку дитини з ООП в умовах ІРЦ.

Очікувані результати навчання:

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

053 «Психологія»

Шифр	Інтегральні компетентності
	Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
Шифр	Загальні компетентності
ЗК 01	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 02	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК 03	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 04	Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 05	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
ЗК 06	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК 07	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
ЗК 09	Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети
Шифр	Фахові компетентності

СК 04	Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
СК 06	Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
СК 05	Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
СК 07	Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
СК 09	Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Шифр	Програмні результати навчання
ПРН 01	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПРН 02	Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
ПРН 03	Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
ПРН 04	Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
ПРН 06	Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість
ПРН 09	Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

2. Програма навчальної дисципліни

№	Тема заняття / план	Лекції	Практ.	Самост. робота
1	Кредит 1. Тема 1. Організація логопедичної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку та складними комплексними порушеннями розвитку. 1. Поняття порушення інтелектуального розвитку, комплексні порушення розвитку 2. Групи дітей з ООП з комплексними порушеннями розвитку. 3. Класифікації мовленнєвих порушень. 4. Особливості мовлення ДПП. 5. Логопедичний супровід дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.	2	16	12
2	Кредит 2. Тема 2. Логопедичний супровід дітей з розладами аутистичного спектру. 1. Клініка РАС. Класифікації, типологія РАС. 2. Особливості комунікативної діяльності дітей з РАС. 3. Методики роботи з дітьми з РАС. 4. Логопедична допомога при РАС.	2	6	8
3	Тема 3. Логопедична допомога дітям із сенсорними порушеннями. 1. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з порушеннями зору. 2. Методики логопедичної роботи з дітьми з порушеннями зору. 3. Методи, прийоми, засоби логокорекційного впливу в роботі з дітьми з порушеннями зору. 4. Особливості формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей з порушеннями слуху.	2	6	6

	5. Спеціальні прийоми, засоби, методики в логокорекційній роботі з дітьми з порушеннями слуху. 6. Корекція звуковимови, лексико-граматичної структури мовлення, писемного мовлення у дітей з порушеннями слуху.			
4	Кредит 3. Тема 4. Логопедичний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Організація логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями психофізичного розвитку. 1. Специфічні розлади мовленнєвої діяльності у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. 2. Дизартричні розлади у дітей із ДЦП. 3. Формування звуковимови, мовленнєвого дихання, лексико-граматичної будови мовлення у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. 4. Специфічні прийоми корекції - засоби логоритміки, логопедичного масажу. 5. Мета, завдання психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями психофізичного розвитку. 6. Методи, прийоми, засоби психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями розвитку. 7. Логопедична корекція порушень мовленнєвих умінь і навичок у дітей з комплексними порушеннями розвитку. 8. З досвіду роботи закладів освіти України з організації інклюзивної та спеціальної освіти дітей з ООП.	2	8	20
		8	36	46
Всього - 90		8	36	46

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Організація логопедичної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку. 1. Поняття порушення інтелектуального розвитку, комплексні порушення розвитку 2. Групи дітей з ООП з комплексними порушеннями розвитку. 3. Класифікації мовленнєвих порушень. 4. Особливості мовлення ДПП. 5. Логопедичний супровід дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
2	Тема 2. Логопедичний супровід дітей з розладами аутистичного спектру. 1. Клініка РАС. Класифікації, типологія РАС. 2. Особливості комунікативної діяльності дітей з РАС. 3. Методики роботи з дітьми з РАС. 4. Логопедична допомога при РАС.
3	Тема 3. Логопедична допомога дітям із сенсорними порушеннями. 1. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з порушеннями зору. 2. Методики логопедичної роботи з дітьми з порушеннями зору. 3. Методи, прийоми, засоби логокорекційного впливу в роботі з дітьми з порушеннями зору.

	<p>4. Особливості формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей з порушеннями слуху.</p> <p>5. Спеціальні прийоми, засоби, методики в логокорекційній роботі з дітьми з порушеннями слуху.</p> <p>6. Корекція звуковимови, лексико-граматичної структури мовлення, писемного мовлення у дітей з порушеннями слуху</p>
4	<p>Тема 4. Логопедичний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Організація логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями психофізичного розвитку.</p> <p>1. Специфічні розлади мовленнєвої діяльності у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.</p> <p>2. Дизартричні розлади у дітей із ДЦП.</p> <p>3. Формування звуковимови, мовленнєвого дихання, лексико-граматичної будови мовлення у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.</p> <p>4. Специфічні прийоми корекції - засоби логоритміки, логопедичного масажу.</p> <p>5. Мета, завдання психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними порушеннями психофізичного розвитку.</p> <p>6. Методи, прийоми, засоби психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями розвитку.</p> <p>7. Логопедична корекція порушень мовленнєвих умінь і навичок у дітей з комплексними порушеннями розвитку.</p> <p>8. З досвіду роботи закладів освіти України з організації інклюзивної та спеціальної освіти дітей з ООП.</p>

4.2. План практичних (семінарських) занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Практичне заняття № 1. Організація логопедичної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах реабілітаційного центру.</p> <p>1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з комплексними порушеннями.</p> <p>2. Логопедична допомога в умовах центру соціальної реабілітації. Обладнання логопедичного кабінету.</p> <p>3. Особливості логопедичних занять в центрі соціальної реабілітації.</p> <p>4. Особливості звуковимови дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.</p> <p>5. Формування пасивного і активного словника у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.</p> <p>6. Формування зв'язного мовлення ДПП.</p>
2	<p>Практичне заняття № 2. Особливості мовлення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку та шляхи логопедичної корекції.</p> <p>1. Шляхи логопедичної корекції звуковимови у дітей з інтелектуальними порушеннями.</p> <p>2. Формування лексико-граматичної складової мовлення у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.</p> <p>3. Формування писемного мовлення у ДПП.</p> <p>4. Специфічні помилки читання і письма у ДПП.</p> <p>5. Логопедична корекція порушень писемного мовлення у ДПП.</p>
3	<p>Практичне заняття № 3. Особливості організації і технології логопедичної роботи з дітьми з комплексними порушеннями</p> <p>1. Особливості координації роботи колективу інклюзивного освітнього закладу, де перебувають діти з комплексними порушеннями.</p> <p>2. Робота команди супроводу в інклюзивному закладі.</p> <p>3. Технології роботи з батьками дітей із комплексними порушеннями.</p> <p>3. Технології інклюзивного навчання</p>

4	<p>Практичне заняття № 4. Логопедичне консультування батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретико-методичні засади логопедичного консультування батьків дітей з комплексними порушеннями розвитку. 2. Актуальна тематика та структурна композиція консультації для батьків з проблем онтогенезу та дизонтогенезу мовленнєвої діяльності у дітей з ООП. 3. Методика проведення консультацій з батьками дітей з ООП за логопедичною тематикою.
5	<p>Практичне заняття № 5. Особливості мовлення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку та шляхи логопедичної корекції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості звуковимови дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. 2. Особливості формування пасивного і активного словника у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. 3. Формування зв'язного мовлення ДПП. 4. Шляхи логопедичної корекції звуковимови у дітей з інтелектуальними порушеннями.
6	<p>Практичне заняття № 6. Особливості мовлення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку та шляхи логопедичної корекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування лексико-граматичної складової мовлення у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. 2. Формування писемного мовлення у ДПП. 3. Специфічні помилки читання і письма у ДПП. 4. Логопедична корекція порушень писемного мовлення у ДПП.
7	<p>Практичне заняття № 7. Особливості складання психолого-педагогічної характеристики на дитину дошкільного віку з інтелектуальними, комплексними порушеннями.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні принципи складання психолого-педагогічної характеристики на дитину дошкільного віку з інтелектуальними, комплексними порушеннями. 2. Складання плану спостережень за діяльністю дітей на заняттях логопеда, вихователя, музичного керівника, в ході режимних моментів. 3. Методика і тематика проведення консультацій з педагогами.
8	<p>Практичне заняття № 8. Особливості складання психолого-педагогічної характеристики на дитину дошкільного віку з інтелектуальними, комплексними порушеннями, технології психолого-педагогічного консультування, програмно-методичне забезпечення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Програмно-методичне забезпечення логокорекційного процесу. Корекційні програми. 2. Корекційні програми: структура, завдання, мета, цілепокладання. 3. Шляхи корекції і формування життєвої та соціальної компетентностей за програмними вимогами. 4. Методичне забезпечення психокорекційного і логокорекційного процесу в Україні: підручники, посібники, навчальні зошити для дітей з ООП. <p>Технології психолого-педагогічного консультування.</p>
9	<p>Практичне заняття № 9. Характеристика мовленнєвого розвитку дитини з РАС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості мовленнєвого розвитку дитини з РДА. 2. Різноманітність проявів мовленнєвих порушень у дітей із РАС. 3. Онтогенез мовленнєвого розвитку дитини з раннім дитячим аутизмом
10	<p>Практичне заняття № 10. Характеристика мовленнєвого розвитку дитини з РАС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діагностика мовленнєвого розвитку дитини з раннім дитячим аутизмом. 2. Порушення комунікативної функції мовлення. Автономність мовлення дітей із РАС. 3. Особливості спілкування дітей із РАС з однолітками, батьками, педагогами. 4. Особливості невербальної комунікації дітей із РАС.
11	<p>Практичне заняття № 11. Методики роботи з дітьми з РАС</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Базові методики: принципи, науково-теоретичні засади. 2. Поведінкова терапія АВА. 3. Методики допоміжної альтернативної комунікації, 4. Програма ТЕАССН.

12	<p>Практичне заняття № 12. Логопедична робота з дітьми із сенсорними порушеннями.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення «сенсорні порушення розвитку». 2. Класифікація сенсорних порушень розвитку. 3. Особливості та напрямки логопедичної роботи при сенсорних порушеннях.
13	<p>Практичне заняття № 13. Логопедична робота з дітьми із сенсорними порушеннями.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст та методика логопедичної роботи з дітьми з порушеннями зору. 2. Зміст та методика логопедичної роботи з дітьми з порушеннями слуху. 3. Зміст та методика логопедичної роботи при порушеннях зору і слуху.
14	<p>Практичне заняття № 14. Особливості мовлення та логопедичного впливу при порушеннях слуху в дітей.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості звуковимови дітей з порушеннями слуху. 2. Стан лексики та граматичної будови мовлення у дітей зі зниженим слухом. 3. Порушення писемного мовлення. Специфічні помилки. 4. Логопедична корекція порушень писемного мовлення у дітей з порушеннями слуху .
15	<p>Практичне заняття № 15. Організація логопедичної допомоги дітям з комплексними порушеннями зору, слуху, мовленнєвої діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями зору, слуху, мовленнєвої діяльності. 2. Порушення мовлення діяльності дітей з порушеннями зору і слуху: дизонтогенез та його етапи. 3. Логопедична допомога дітям з порушеннями зору і слуху: особливості логопедичного впливу. 4. Психолого-педагогічний супровід дітей з комбінованими комплексними порушеннями слуху і зору та їх сімей
16	<p>Практичне заняття № 16. Організація логопедичної допомоги дітям з комплексними порушеннями опорно-рухового апарату та мовленнєвої діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та мовленнєвої діяльності. 2. Порушення мовленнєвої діяльності дітей з розладами опорно-рухового апарату. 3. Логопедична допомога дітям з порушеннями опорно-рухового апарату: особливості логопедичного впливу. 4. Психолого-педагогічний супровід дітей із комбінованими комплексними порушеннями опорно-рухового апарату і мовленнєвої діяльності.
17	<p>Практичне заняття № 17. Організація логопедичної допомоги дітям з комплексними порушеннями інтелектуального розвитку, порушеннями зору та слуху.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, порушеннями зору та слуху. 2. Порушення мовленнєвої діяльності дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами слуху та зору. 3. Логопедична допомога дітям із порушеннями інтелектуального розвитку, порушеннями слуху та зору: особливості логопедичного впливу. 4. Психолого-педагогічний супровід дітей зі складними комплексними порушеннями інтелектуального розвитку, порушеннями зору та слуху. 5. Мета, завдання психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями психофізичного розвитку. 6. Методи, прийоми, засоби психокорекційної та логопедичної допомоги дітям зі складними комплексними порушеннями розвитку. 7. Логопедична корекція порушень мовленнєвих умінь і навичок у дітей з комплексними порушеннями розвитку. 8. З досвіду роботи закладів освіти України з організації інклюзивної та спеціальної освіти дітей з ООП.

18	<p>Практичне заняття № 18. Організація логопедичної допомоги дітям з комплексними порушеннями опорно-рухового апарату та інтелектуального розвитку.</p> <p>1. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку.</p> <p>2. Порушення мовленнєвої діяльності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку.</p> <p>3. Логопедична допомога дітям із порушеннями інтелектуального розвитку та опорно-рухового апарату.</p> <p>4. Психолого-педагогічний супровід дітей зі складними комплексними порушеннями інтелектуального розвитку та опорно-рухового апарату.</p>

4.3. Завдання для самостійної роботи

Відповідь на семінарському занятті – це активна участь в обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу. Вільне володіння матеріалом доповіді, що дозволяє задавати та відповідати на питання по темі.

Доповідь – це один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з певного питання, засноване на залученні документальних даних. Вміст доповіді — це представлена інформація, що відображає суть питання або дослідження щодо даної ситуації.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (ДОПОВІДЬ)

(робота має бути на 5-10 сторінок, шрифт – Times New Roman, 14 розмір, 1,5 – інтервал)

Завдання:

1. Схема психолого-педагогічного обстеження дитини з комплексними порушеннями розвитку.
2. Модель логопедичного кабінету центру соціальної реабілітації
3. Логопедичний супровід в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів.
4. Українська школа аутології
5. Характерні особливості мовленнєвого розвитку при розладах аутистичного спектру.
6. Персоналії зарубіжної школи аутології
7. Інклюзивне навчання дітей з ООП.
8. Методики роботи з дитиною з РАС
9. Комплексні порушення розвитку.
10. Нозології порушень психофізичного розвитку.

Питання для самоконтролю

1. Представити класифікації СПР.
2. Підтвердити або спростувати: За вираженістю поєднаних порушень зору і слуху дітей з цим видом складного порушення можна розділити на: • тотально або практично сліпоглухих; • сліпих, що недочувають; слабкозорих глухих; слабкозорих, що недочувають.
3. Чи правильно визначено? Дітей з поєднаними порушеннями зору і мовлення можна розділити на: • сліпих алаліків; • слабкозорих алаліків; • сліпих дітей із ЗНМ; • слабкозорих дітей із ЗНМ.
4. Чи можна дітей з порушеннями зору і рухів можна розділити на: • сліпих, що не пересуваються самостійно; • слабкозорих, що не пересуваються самостійно; • сліпих з порушеннями рухів (залишкові явища ДЦП); • слабкозорих із залишковими порушеннями ДЦП.
5. Перевірити правильність твердження. Поєднання порушень слуху і рухів можна розділити на: • важкі форми ДЦП і глухота; • важкі форми ДЦП і приглухуватість; • легкі форми ДЦП і глухота; • легкі форми ДЦП і приглухуватість.
6. Чи можлива безліч поєднань, різних за вираженістю сенсорних і рухових порушень, з різною за глибиною інтелектуальних порушень.
7. Класифікація сліпоглухих дітей. Що покладено в основу класифікації час настання розладу і наявність поєднання сенсорних порушень з інтелектуальними: • сліпоглухонімі від народження або ті, що втратили зір і слух в ранньому дитинстві, до опанування і закріплення словесної мови (природжена сліпоглухота); • сліпоглухі, у яких втрата зору і слуху настала в дошкільному

віці і пізніше, коли у дитини вже була сформована мова (придбана сліпоглухота); • сліпоглухі розумово відсталі діти: усі попередні варіанти, ускладнені інтелектуальними порушеннями?

8. Назвіть корекційні програми, які застосовуються в роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку: структура, завдання, мета, цілепокладання.

9. Окресліть шляхи корекції і формування життєвої та соціальної компетентностей за програмними вимогами.

10. Методика проведення консультацій для батьків дітей з ООП за логопедичною тематикою.

11. Проведення консультацій для педагогів з проблем порушень мовленнєвої діяльності дітей із ООП.

4. Забезпечення освітнього процесу

Методичне забезпечення навчальної дисципліни включає:

- робоча програма навчальної дисципліни;
- опорні конспекти лекцій;
- методичні матеріали до виконання самостійної та індивідуальної роботи;
- законодавчі та методичні матеріали;
- підручники і навчальні посібники.

5. Методи навчання

Методи організації навчальної діяльності студентів: лекція, практичне заняття, самостійна робота, консультація.

Словесні методи навчання: лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж.

Наочні методи навчання: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні методи навчання: вправи, графічні роботи.

Методи навчання залежно від типу пізнавальної діяльності студентів: інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемний, частковопошуковий (евристичний).

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: ділові та рольові (драматизація) ігри, дискусії і диспути, студентські наукові конференції, створення ситуації емоційноморальних переживань, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

8. Форми контролю

Кількість годин (кількість кредитів ЄКТС): На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Види робіт: Контроль за рівнем засвоєння матеріалу та знань студентів проводиться у таких формах: виконання творчо-пошукової роботи; виконання самостійної роботи (доповіді); усні відповіді на семінарських заняттях; Залік.

Протягом семестру здійснюється поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час захисту індивідуальних завдань, надання відповідей на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться відповідно до навчального плану у вигляді заліку, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу.

Підсумковий контроль

Питання до заліку з навчальної дисципліни

1. Представити характеристику комплексних порушень розвитку дитини.
2. Охарактеризувати відношення суспільства й держави до осіб із психофізичними порушеннями на різних етапах його розвитку.
3. Види, причини та класифікація порушень у розвитку людини.
4. Назвати загальні для всіх категорій дітей з ООП закономірності психічного розвитку.
5. Дати визначення поняттям «адаптація», «реабілітація», «компенсація», «корекція» стосовно осіб з порушенням розвитку.
6. Охарактеризуйте принципи психолого-педагогічної діагностики аномального розвитку
7. Означте функції вчителя, вихователя, психолога у мультидисциплінарній команді супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
8. Назвіть якими способами реалізують індивідуальну освітню траєкторію дитини з ООП в загальноосвітній школі.
9. Охарактеризуйте рухові та мовленнєві порушення та дайте оцінку їх значенню в структурі порушеного розвитку.

10. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
11. Дайте загальну характеристику та назвіть особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей з порушенням зору.
12. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушенням зору.
13. Охарактеризуйте компенсаторну роль збережених аналізаторів у сліпих дітей
14. Дайте загальну характеристику та назвіть особливості психічного та мовленнєвого розвитку з дітей з порушенням слуху.
15. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушенням слуху.
16. Охарактеризуйте компенсаторну роль збережених аналізаторів у глухих дітей.
17. Дайте характеристику ступенів мовленнєвого порушення та інтелектуального порушення та оцініть освітній потенціал кожного з них.
18. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітей з РДА
19. Означте базові доказово обґрунтовані методики корекційної освіти дітей з розладами аутичного спектру.
20. Охарактеризувати можливості розвитку, навчання й соціалізації дітей з розладами аутичного спектру.
21. Опишіть систему державної допомоги й назвіть установи для осіб з порушеннями розвитку в Україні.
22. Методичне забезпечення психокорекційного і логокорекційного процесу в Україні: підручники, посібники, навчальні зошити для дітей з ООП.
23. Логопедичне консультування батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
24. Теоретико-методичні засади логопедичного консультування батьків дітей з комплексними порушеннями розвитку.
25. Актуальна тематика та структурна композиція консультації для батьків з проблем онтогенезу та дизонтогенезу мовленнєвої діяльності у дітей з ООП.
26. Психокорекційний супровід дитини з комплексними порушеннями розвитку засобами Вальдорфської педагогіки.
27. Засоби альтернативної комунікації в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку.
28. Психолого-педагогічний супровід дитини з комплексними порушеннями в умовах воєнного стану.
29. Шляхи соціалізації дитини з сенсорними розладами та порушеннями опорно-рухового апарату.
30. Психолого-педагогічний супровід дитини з порушеннями інтелектуального розвитку та РАС.
31. Реалізація завдань психокорекційної допомоги дітям з комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Приклад для іспиту

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумкова робота (залік)	Сума
Теми	Сам. Р.		
T1-T4	II	30	100
50	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Боряк О. В. Специфіка формування семіотичної підсистеми мови при дизонтогенезі розвитку (розумовій відсталості). Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). 2015. Вип. V. В 2-х т., том I. С. 36–47.
2. Гаврилова Н. С. Класифікація порушень артикуляційної моторики. Актуальні питання корекційної освіти. 2016. Випуск № 7. URL: <http://aqce.com.ua/download/publications/44/41.pdf>.
3. Голуб Н. М. Використання наочності в логокорекційній роботі з молодшими школярами із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2015. Вип. 10. С. 32–39.
4. Голуб Н. М., Потамошнієва О. М., Хребтова Н. П. Диференційна діагностика мовленнєвих порушень: методичні рекомендації. Харків: ХНПУ, 2007. 66 с.
5. Данілавичюте Е. Методика подолання фонемографічних відхилень у молодших школярів з ДЦП. Теорія та практика сучасної логопедії. 2014. Вип. 1. 168 с.
6. Консультативно-діагностичний супровід дітей з особливими освітніми потребами в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій: посіб./ Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Луценко І. В. та ін.; за ред. А. Г. Обухівської. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://griml.com/viNje>
7. Логопедія. Підручник. За ред. М.К. Шеремет. К.: «Слово», 2018. 672 с.
8. Логопедія: підручник. [Шеремет М. К., Тарасун В. В., Конопляста С. Ю. та ін.]; за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
9. Логопедія: підручник. За ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
10. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: науковометодичний посібник. Київ : КНТ, 2008. 256 с.
11. Мартиненко І. В. Системні порушення мовлення в ракурсі медико-психолого-педагогічних досліджень. Логопедія. 2017. № 10. С. 41–47. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2017_10_6.
12. Мартинюк В. Ю. Основні концепції реабілітаційної допомоги дітям з обмеженням життєдіяльності. Режим доступу: <https://griml.com/mjc5x>
13. Мухін В. М. Фізична реабілітація пр. пошкодженнях опорно-рухового апарату : монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 398 с.
14. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 338 с.
15. З. Склярєнко Є.Т. Травматологія і ортопедія : підруч. для студ. вищих мед.навч. закл. Київ : Здоров'я, 2028. 384 с.
16. Психолого-педагогічні та технологічні основи диференційованої логодіагностики та логокорекції: монографія. Кол. автор. Н. В. Савінова, Н. В. Стельмах, І. В. Серєда та ін. Миколаїв: Іліон, 2017. 270 с.
17. Ревуцька О. В. Диференційна діагностика мовленнєвих вад: навч. посіб. Бердянськ: ФОП Ткачук О.В. 2014. 200 с.
18. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 160 с.
19. Савінова Н. В. Теоретико-методичні засади диференційованої логопедичної корекції: монографія. Миколаїв: НУК, 2012. 281 с.
20. Савінова Н. В. Інноватика в логопедії. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(36), Issue: 74, 2015. С.51-55.

21. Савінова Н. В. Логопедія з методикою викладання. Розділ 1. Теоретико-методологічні засади та предметна область викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності 016.01 Логопедія (для дистанційної та змішаної форми навчання): навчально-методичний посібник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 204 с.
22. Савінова Н. В. Логодіагностика та логокорекція мовленнєвої діяльності дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення. Миколаїв: Іліон, 2017. 286 с.
23. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Частина І. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. 238 с.
24. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / За ред. акад. В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
25. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.
26. Соботович Є.Ф. Класифікація порушень звуковимови у дітей старшого дошкільного віку. Дошкільне виховання, 1977. №1.
27. Соботович Є.Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку. Дефектологія, 2002. №3.
28. Соботович Є.Ф. Нормативні показники та критерії оцінювання мовленнєвого розвитку (у його лексичній ланці) дітей дошкільного віку. Дефектологія, 2003. №2.
29. Соботович Є.Ф. Нормативні показники та критерії оцінювання мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дітей дошкільного віку. Дефектологія, 2003. №2.
30. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. Укл. В.В.Тищенко, Є.Ю.Линдіна. К. «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.
31. Тарасун В. В. Логодидактика: навч. посіб. для вищ. навч. закл. К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2004. 348 с.
32. Тищенко В. В. Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Вип. XXIII в трьох частинах, частина 2. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Медобори. 2013. С. 260 – 268.
33. Тищенко В. В. До проблеми психолінгвістичного аналізу мовленнєвої діяльності дітей з церебральним паралічем. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія, 2014. Вип. 27. С. 17 – 20.
34. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник /М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. 360 с.

Додаткова

1. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://griml.com/8YDoe>
2. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.
3. Дара С. Корекційні заняття з логопедії у дошкільних закладах. Частина перша. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 335 с.
4. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за редакцією В. І. Богдаря, В. М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528 с.
5. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
6. Кондратенко В. О. Формування сенсорних здібностей дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення засобом ігрової діяльності. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. 110 с.
7. Конопляста С. Ю. Логопсихологія: навч. посіб. / за ред. М.К. Шеремет. К.: Знання, 2010. Книга. 293 с.
8. Нечипоренко В.В. Підготовка фахівців для корекційної роботи з аутичними дітьми дошкільного віку. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19 Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2020. N 39. С.34-40.
9. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://griml.com/xgiWd>

10. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти» ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком», 2019.

11. Тарасун В.В. Аутологія: теорія і практика. К.: «Вадекс», 2018. 590 с..

3. <https://lib.iitta.gov.ua/714863/1/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>

4. З Шульженко Д.І. «Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом»: монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

5. Шульженко Д.І. Самостійна робота студентів як психологічний інструмент формування професійної свідомості корекційного педагога / Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. N 38. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С.- 202 – 208.

6. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Інформаційні ресурси

<https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти та науки України – офіційний сайт

<https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>

<http://www.nbu.gov.ua/node/1539>

<https://biblhgpa.jimdofree.com/>

<http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.

<http://www.library.edu-ua.net/id/485/> – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України.

<http://enc-dic.com/pedagogics> – педагогічний словник.